
MÁLFRÁÐIÐ

Ársfrágreiðing 2013

INNGANGUR

Við hesum verður fyrsta ársfrágreiðing Málráðsins lögð fram.

Løgtingið samtykti 15. mai 2012 lóg um málráð, og frá 1. januar 2013 fór nýtt Málráð til verka. Málráðið avloysti Føroysku málnevndina, sum hevði virkað sambært kunngerð síðan 1985.

Nýggja skipanin við einum víðkaðum málráð og øktum heimildum er eitt ítøkilig úrslit burtur úr tí útgreinandi arbeiði, sum Málstevnunevndin legði fram í áliti sínum Málmørkum frá 2007. Síðan arbeiddi ein fyrireikandi bólkur við at orða eina lóg um Málráð, soleiðis at tað kundi setast á stovn. Landsstýrismaðurin í mentamálum útnevndi teir 11 limirnar í Málráðið millum uppskot, sum vóru komin frá ymsum stovnum og feløgum, ið á ymsan hátt varða av føroyskum máli.

Á fyrsta regluliga fundi í Málráðnum varð starvsnevnd vald ímillum limirnar. Ráðið telur 11 limir og starvsnevndin 5 limir. Frammanundan er ásett, at formaður og næstformaður eru føddir limir í starvsnevndini. Sostatt skuldu 3 limir veljast millum eftirverandi 9 limirnar. Málstovan er dagliga avgreiðsla og skrivstova Málráðsins, og starvsnevndin fylgir við og stýrir regluliga arbeiðinum hjá Málráðnum. Starvsnevndin heldur í meðal ein fund um mánaðin, meðan ráðið sjálvt hevur fund tvær til tríggjar ferðir um árið.

Frá byrjan var nógv at seta seg inn í hjá ráð og starvsnevnd, men við ráðum og vegleiðing frá skrivaranum í undanfarnu málnevnd fekst greiða á tí mesta, so hvørt sum spurningarnir tóku seg upp. Umframt hetta vóru beinan vegin nógvir stórir spurningar á skránni, eisini spurningar sum høvdu verið ávegis leingi og høvdu bíðað eftir, at Málráðið varð valt. Í sambandi við útgávu av nýggjum atlas skuldi Málráðið siga sína hugsan um stavseting av landanøvnum. Men áðrenn tann viðgerðin veruliga fór í gongd, var semja um, at Málráðið fyrst skuldi lýsa, viðgera og gera niðurstøðu í spurninginum um føroyskt stavrað sum meginreglu í føroyskari stavseting. Í báðum førum eru hetta stórir og ikki nýuppkomnir spurningar, sum nógv orðaskifti hevur verið um víða um í samfelagnum, og áskoðanirnar eru nógvir og ymskar. Viðgerðin av bókstavaraðnum fór tí við nógv av tíðini og orkuni hjá Málráðnum hetta fyrsta árið.

Við nýggja Málráðnum er leikluturin ein annar, um samanbórið verður við tað, sum var áður, og bygnaðurin er eisini øðrvísi. Tí hevur tað verið ein avbjóðing at finna fótafesti, stev og arbeiðslag, soleiðis sum Málráðið er skipað í ráð og starvsnevnd, og soleiðis at allir limir kenna seg sum part í tí, sum verður gjørt. Í september helt Málráðið ráðleggingarfund, har ið allir ráðslimir kundu geva sær góðar stundir at umrøða teir spurningar, sum eru viðkomandi og áleikandi hjá Málráðnum at taka sær av.

Avbjóðingarnar á málsliga økinum eru nógvir í okkara tíð. Tøkniliga menningin við talgildum miðlum, alneti og alskyns hentleikum er stór og hendir skjótt og setur stór krøv til øll, sum virka fyri, at føroyskt er ein móguleiki á øllum mótum í samfelagnum: í skúlaverkinum og í frítíð hjá børnum og ungum og annars sum valmóguleiki hjá øllum borgarum landsins. Tað er ein uppgáva, sum Málráðið ikki lyftir einsamalt, men Málráðið er í

øllum lutum til reiðar at stuðla og stimbra í átøkum, sum eru føroyskum máli at frama, og sjálvsagt sinnað at samstarva við yrkisbólkar, áhugabólkar og stovnar um at útvega føroyskt tilfar og at mýkja føroyskt mál, soleiðis at tað eisini inn í framtíðina varðveitir sína støðu sum samfelagsberandi mál í Føroyum. Á okkum øllum liggur ábyrgdin at geva uppvaksandi ættarliðum tann sjálvsagda móguleika at leggja heimin undir seg á føroyskum máli. Tað krevur eldhug, áræði, dirvi og hugflog, men eisini neyðuga vælvild og játtan frá politiska myndugleikanum.

INNIHALD

INNGANGUR	3
INNIHALD	5
ARBEIÐSSETNINGUR	6
LIMIR Í MÁLRÁÐNUM	7
STARVSNEVND	8
STARVSFÓLK	8
FUNDIR Í MÁLRÁÐNUM	8
FUNDIR Í STARVSNEVNDINI	9
SAMSTARV	10
UMSITING	10
RÁÐGEVING	10
DØMI UM NÝGGJ ORÐ	12
STAVSETINGARORÐABÓK	12
HEIMASÍÐAN	13
MÁLRÁÐIÐ Í MIÐLUNUM	13
NIÐURSTØÐA Í 2013	13
ROKNSKAPUR FYRI 2013	13

ARBEIÐSSETNINGUR

Málráðið hefur sum endamál at røkja, menna og verja føroyska málið, at vegleiða, ráðgeva og gera niðurstøður í málspurningum og at áseta føroyska stavseting. Málráðið skal savna og skráseta nýkomin orð, máliskur, framburðir og onnur máslig fyrbrigdi í føroyskum og skal vera til hjálpar at velja og evna til nýggj orð.

Málráðið gevur landsstovnum og almenninum vegleiðing, ráð og upplýsing um føroyskt í talu og skrift. Almennir myndugleikar eiga í størst møguligan mun at fylgja niðurstøðunum hjá Málráðnum.

Eisini kunnu stovnar og einstaklingar venda sær til Málráðið við spurningum. Málráðið eigur at samstarva við fjølmiðlar, stovnar og almennar myndugleikar, ið hava stóra másliga ávirkan. Í sambandi við yrkisbólkar skal Málráðið menna gott føroyskt yrkismál og annars skipa fyri átøkum málinum at frama.

Málráðið ritstjórnar og greiðir til útgávu eina føroyska stavsetingarorðabók, sum landsstýrismaðurin løggildir. Almennir myndugleikar hava skyldu at fylgja ásetingunum í stavsetingarorðabókini.

Málráðið er málrøktar- og málmenningarstovnur, skipaður undir landsstýrinum og í virksemi sínum óheftur av politisku skipanini.

LIMIR Í MÁLRÁÐNUM

Skeiðið hjá ráðnum, sum situr í løtuni, er frá 1. januar 2013 til 31. desember 2016.

Zakaris Svabo Hansen, adjunktur, Tórshavn, formaður, valdur eftir tilmæli frá Móðurmáslærarafelag Føroya.

Sólva Jónsdóttir, ráðgevi, Hósvík, vald eftir tilmæli frá Námi.

Katrin Næs, miðnámsskúlalærari, Hvannasundi, næstforkvinna, vald eftir tilmæli frá landsstýrismanninum.

Anfinnur Johansen, lektari, Hoyvík, valdur eftir tilmæli frá Navnanevndini.

Hjalmar P. Petersen, lektari, Sandavági, valdur eftir tilmæli frá Fróðskaparsetri Føroya.

Hanna Simonsen, fulltrúi, Tórshavn, vald eftir tilmæli frá Kommunusamskipan Føroya.

Marna Jacobsen, ritstjóri, Sørvági, vald eftir tilmæli frá Føroya lærarafelag og Javnstøðunevndini.

Eivind Weyhe, fyrrv. lektari, Tórshavn, valdur eftir tilmæli frá Staðarnavnanevndini.

Kári Leivsson, sálarfrøðingur, Hoyvík, valdur eftir tilmæli frá Rithøvundafelag Føroya.

Randi Meitil, miðnámsskúlalærari, Tórshavn, vald eftir tilmæli frá Málfelagnum.

Jonhard Mikkelsen, námslektari, Vestmanna, valdur eftir tilmæli frá landsstýrismanninum.

STARVSNEVND

Í Starvsnevndini eru hesir limir: Zakaris Svabo Hansen, formaður, Katrin Næs, næstforkvinna, Marna Jacobsen, Anfinnur Johansen og Jonhard Mikkelsen.

STARVSFÓLK

Á skrivstovuni hjá Málráðnum, Málstovuni, starvast:

Kristin Marjun Magnussen, málførðingur,
Tlf: (+298) 29 25 22
T-postur: kristin@malrad.fo

Marius Staksberg, skrivari,
Tlf: (+298) 31 23 97
T-postur: marius@malrad.fo

FUNDIR Í MÁLRÁÐNUM

Málráðið hevur havt 4 fundir í 2013, umframt ein ráðleggingarfund hin 6. september. Starvsnevnd varð vald millum ráðslimirnar á fyrsta fundinum. Úrslitið varð, at umframt formann og næstforkvinnu, sum landsstýrismaðurin velur, vórðu Anfinnur Johansen, Marna Jacobsen og Jonhard Mikkelsen vald í starvsnevndina.

Heimsatlasíð hevur verið eitt afturvendandi mál í 2013. Ráðið hevur viðgjørt navnatilfarið í fleiri umførum, og arbeiðið við nøvnum og heitum í heimsatlasinum heldur fram í 2014.

Á málráðsfundi hin 3. apríl varð samtykt, at Marna Jacobsen skal umboða ráðið í Orðabókagrunninum til hetta skeiðið endar, t.e. til og við 1. desember 2014.

Á ráðleggingarfundinum hin 6. september, har málráðslimir og starvsfólk í Málráðnum luttóku, varð umrøtt, hvørjar uppgávar lógu fyrri framman. Millum annað vórðu tilmælini viðgjørð, sum stóðu í mentanarálitinum *Málmørkum*, sum ein arbeiðsbólkur handaði Mentamálaráðnum hin 18. desember 2007. Stuttar framløgur vóru um m.a. orðaleiting í sambandi við at gera orðagrunnar, um nýggju heimasíðuna, um stavsetingarorðabókina og um máltænastuna á Málstovuni.

Á fundi hin 13. november varð støða tikin til føroyska stavraðið. Tvey uppskot vóru komin um stavrað. Støða varð tikin til hesi tvey stavrað: *a, á, b, d, ð, e, f, g, h, i, í, j, k, l, m, n, o, ó, p, r, s, t, u, ú, v, y, ý, æ, ø*, ella um stavraðið skuldi vera soljóðandi: *a, á, b, c, d, ð, e, f, g, h, i, í, j, k, l, m, n, o, ó, p, q, r, s, t, u, ú, v, w, x, y, ý, z, æ, ø*.

Samtykt varð, at føroyska stavraðið verður:

a, á, b, d, ð, e, f, g, h, i, í, j, k, l, m, n, o, ó, p, r, s, t, u, ú, v, y, ý, æ, ø.

FUNDIR Í STARVSNEVNDINI

Starvsnevndin í Málráðnum hevur hildið 13 fundir í 2013.

Lýst varð eftir málførðingi. Sjey umsøkjara søktu starvið, og Kristin M. Magnussen, mag.art., varð sett í starv frá 1. august sum málførðingur í Málráðnum m.a. við ábyrgd av at gera stavsetingarorðabók. Fyrsta árið er royndarár.

Eitt av fyrstu málunum hjá starvsnevndini var at finna høli til skrivstovuna, nú eitt starvsfólk verður sett aftrat. Verandi skrivstova á Føroyamálsdeildini er ov tronglig. Semja varð gjørd við Setrið um, at Málráðið skal leiga kvist og vestara enda á Reinshúsum til skrivstovu. Málførðingurin flutti yvir í vestara enda, men tíverri bar ikki til at flyta inn á kvistin vegna leka. Sostatt er umsitingin framvegis á gomlu skrivstovuni, meðan bíðað verður eftir, at Reinshús fáa nýggja tekju í 2014.

Starvsnevndin hevur eisini arbeitt við nøvnum og heitum í Heimsatlasinum, og tað arbeiðið heldur fram í 2014.

Stavráðið var eisini á skránni í starvsnevndini í 2013.

Starvsnevndin tók av einum tilboði frá Faroe Media at gera nýggja heimasíðu. Arbeitt verður við at fáa tilfar av gomlu heimasíðuni og laga tað til nýggju heimasíðuna. Annað og nýggjari tilfar verður gjørt til nýggju heimasíðuna.

Fundur um teknmál í Føroyum

Fundur var í starvsnevndini við starvsfólk á *Teknmálstulkatænastuni*. Feløgini *Hoyr – Felagið fyri hoyribrekað í Føroyum*, *Deyvafelag Føroya*, *Meginfelag teirra brekaðu í Føroyum* og *Teknmálstulkatænastan* høvdu frammanundan sent í alt fyra áheitanir til Málráðið um at taka spurningin um føroyskt teknmál til viðgerðar.

Víst varð á viðmerkingarnar til lógaruppskotið um málráð, har lagt verður upp til, at Málráðið skal taka spurningin um føroyskt teknmál til viðgerðar. Eisini varð víst á andstøðuuppskot í danska fólkatinginum um, at Dansk Sprognævn skal fylgja gongdini í donskum teknmáli, t.e. at teknmál gerst arbeiðsøki hjá donsku málnevndini. Í áheitanunum verður dentur lagdur á, at teknmál er móðurmál á jøvnum føti við talumál, og at virkað eigur at verða fyri, at føroyskt teknmál verður viðurkent sum móðurmál hjá teknmálsbrúkarum í Føroyum – ikki bert sum eitt hjálparamboð. Deyvafelagið mælir beinleiðis til, at teknmál gerst arbeiðsøki hjá Málráðnum.

Limirnir í starvsnevndini tóku undir við, at teknmál verður viðurkent á jøvnum føti við talumál, og at føroyskt teknmál verður røkt og granskað eins og føroyskt talumál og skriftmál. Hildið varð kortini ikki, at Málráðið, sum er, hevur orku ella førleika at arbeiða við teknmáli. Neyðugt er at hava fólk við kunnleika um teknmál og helst eisini við málførðiligum førleika. Semja var um, at Málráðið skal seta seg í samband við Mentamálaráðið um spurningin. Ein møguleiki, sum eisini varð nevndur, var at seta ein bólk at arbeiða við málinum, møguliga við støði í tí, sum *Málmørk* siga um teknmál.

SAMSTARV

Málráðið samstarvar haraftrat við málnevndirnar í hinum Norðurlöndunum og er í sambandi við tær, tá tað eru viðkomandi mál á skránni hjá okkum. Norðurlendsku málsamskipanini (Nordisk Sprogkoordination) samskipar samstarvið millum málráðini.

27.-29. august vóru Zakaris S. Hansen og Marius Staksberg á netverksfundinum hjá Norðurlendsku málsamskipanini og norðurlenska málfundinum, sum hesa ferð vóru hildnir á Akureyri í Íslandi.

Kristin Magnussen var 5. - 6. november 2013 á ráðstevnu hjá Dansk Sprognævn undir heitinum *Nye ord i dansk*. Hon kunnaði seg eisini um arbeiðið við dansku stavsetingarorðabókini.

21.-22. november var Katrin Næs á ráðstevnu um greiðmál í Helsingfors í Finnlandi.

2.-3. desember vóru Zakaris S. Hansen og Marius Staksberg á fundi í Stockholm, sum *Norðurlenska málsamskipanin* skipaði fyri, og sum m.a. var fyrireiking til norðurlenska málfundin, sum verður í Stockholm í august 2014.

Zakaris S. Hansen kunnaði á fundi 31. oktober í Mentamálaráðnum grønlandska mentamálaráðharran Nick Nielsen um Málráðið.

UMSITING

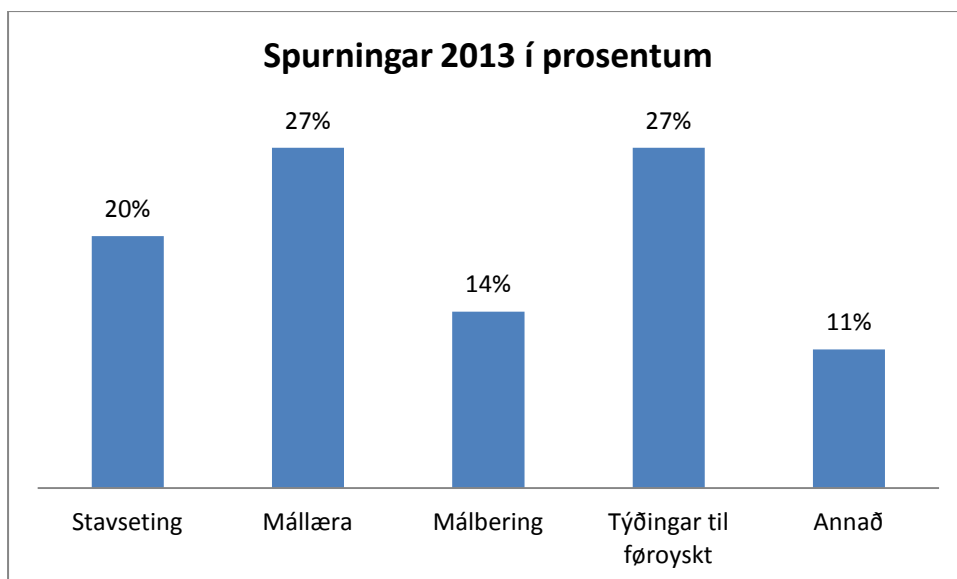
Málstovan er umsiting hjá Málráðnum og veitir fólki og stovnum málsliga vegleiðing. Nógvir fyrispurningar koma inn við telefon, og aðrir verða sendir við t-posti.

Málstovan er at hitta á tlf. 312397 ella við at senda t-post til: malrad@malrad.fo.

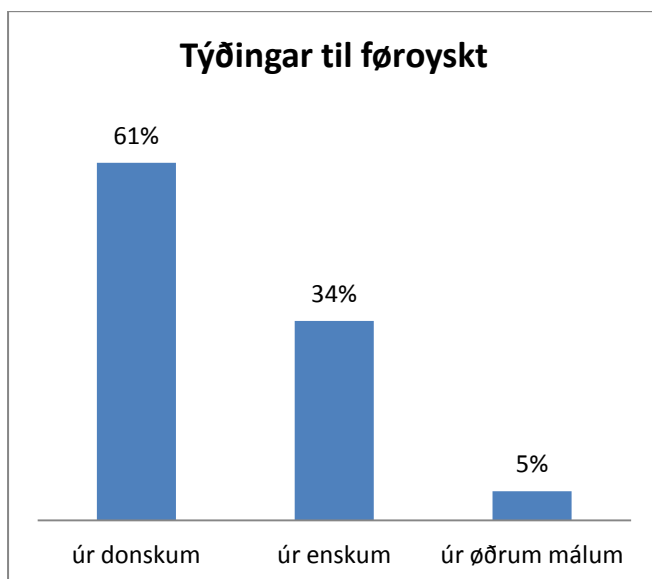
RÁÐGEVING

Týðandi partur av virkseminum hjá Málráðnum er málsliga ráðgevingin. Í 2013 fekk Málstovan, sum er umsitingin hjá Málráðnum, 457 skrásettar spurningar; tað er nakað tað sama sum árið fyri. Hvør skrásettur spurningur kann innihalda fleiri einstakar spurningar.

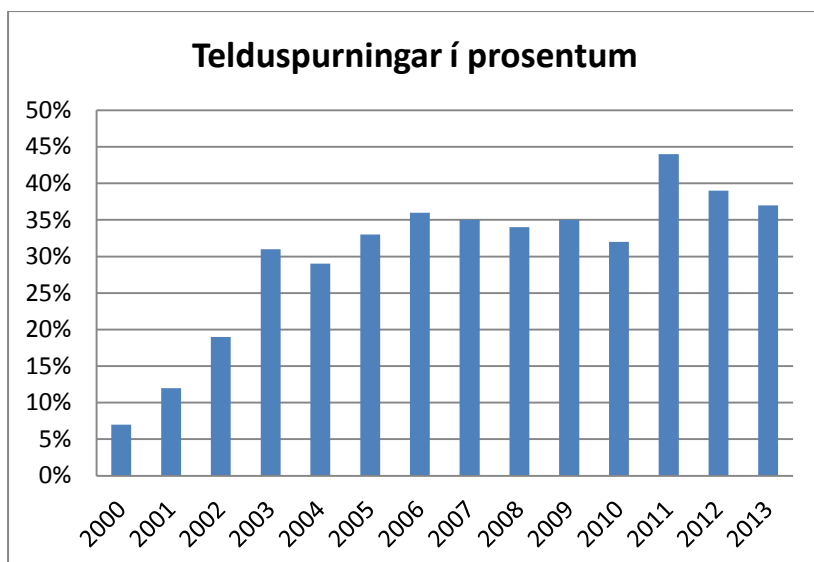
Byta vit spurningarnar sundur eftir evnum, varð mest spurt um týðingar til føroyskt, eitt nú um hvussu fyribrigdi eita á føroyskum, og um mállæru. Rættiliga nógvir spurningar snúðu seg um stavseting, og á fjórða plássi vóru spurningar um málbering, sum sæst á myndini niðanfyrir:

Týðingar til føroyskt kunnu eitt nú vera spurningar um, hvussu einstøk útlendsk orð eita á føroyskum, men eisini um, hvussu longri orðingar kunnu týðast til føroyskt. Við hvørt verður eisini biðið um hjálp at evna føroysk orð fyri fyrbrigdi, sum vanta føroysk orð, t.d. innan nýggjari tøkni. Flestu týðingarnar eru úr donskum, men rættiliga stórir partur er eisini úr enskum. Týðingar úr øðrum málum eru býttar millum nógv ymisk mál, og hvørt sær eru tey bert ein viðfáningur í mun til danskt og enskt:

Fram til aldaskiftið vóru mest sum bara telefonspurningar, men eftir at teldupostur er vorðin vanligari, hevur stórir partur av spurningunum verið settur við teldubrøvum; telduspurningar eru vanliga drúgvari at svara enn telefonspurningar. Fyrsta árið, telduspurningar vórðu skrásettir, var í 2000, og í fyrstuni vaks parturin av telduspurningum rættiliga nógv, men seinastu árin hevur hann ligið rættiliga støðugt millum 30 og 40%:

DØMI UM NÝGGJ ORÐ Í 2013

- acute accent** *n* frambroddur *k* (fr. *accent aigu*)
chatforum *n* (teld) kjattorg *h*
drop-down menu *n* (teld) fallvalmynd *kv*
forhåndvurðing *n* undanmeting *kv*
fuzzy search *n* (teld) nærlík leitning *kv*
grave accent *n* bakbroddur *k* (fr. *accent grave*)
hospitality industry *n* gestavinna *kv* (tý. *Gastewerbe*)
installation art *n* innsetingarlist *kv* (da. *installationskunst*)
intensitet *n* trátøkni *h*
kriminologi *n* brotsfrøði *kv*
proactive *l* forvirkin
science center *n* vísindadepil *k*, vísindamiðdepil *k*

STAVSETINGARORÐABÓK

Arbeiðið við eini stavsetingarorðabók fór í gongd í heyst. Brúkt verður orðabókaforritið RiSt, sum m.a. eisini verður brúkt til Føroyska orðabók (FO). Leitorð og tekstur í FO verða grundarlag undir stavsetingarorðabókini. Seinni verður støða tikin til, hvørji onnur leitorð skulu við í hesa orðabók.

Í stavsetingarorðabókini verður eisini partur við føroyskum stavsetingarreglum.

Í stavsetingarorðabókini ber til at finna upplýsingar, tá brúkarin ivast um stavseting og bending. Tað ber ikki til at finna upplýsingar um innihaldið í einstøku orðunum, tí upplýsingar um innihald eru ikki at finna í hesum slagi av orðabókum. Hevur brúkarin fyri neyðini at vita meira um innihaldið í einum leitorði, ber til at finna tær upplýsingarnar í øðrum orðabókum, eitt nú Føroyskari orðabók.

Tá stavsetingarorðabókin er liðug, verður hon sett í gildi, og lógin um Málráðið sigur, at umsiting, skúlar og aðrir almennir stovnar skulu fylgja tí stavseting, sum stavsetingarorðabókin ásetir.

HEIMASÍÐAN

Arbeitt verður við nýggju heimasíðuni, ið skal koma fyri gomlu heimasíðuna hjá Føroysku málnevndini. Málráðið er í ferð við at menna heimasíðuna, so at vit fáa ein pall aftrat at røkka almenninginum.

MÁLRAÐIÐ Í MIÐLUNUM

Tá Málráðið hevði tikið støðu um stavraðið, stóðst mikið kjak í miðlunum. Lesarabrøv og meiningar í bløðum og heimasíðum, umframt kjak í sosialu miðlunum, hava verið rættiliga vanlig líka síðan.

Kjakið um stavraðið hevur verið bæði fyri og ímóti støðutakanini hjá Málráðnum.

Fyrispurningar, sum vóru á Løgtingi, gjørdu, at miðlarnir fingu áhuga fyri Málráðnum og avgerðum tess. Formaðurin umboðaði Málráðið við viðmerkingum og í beinleiðis samrøðum.

NIÐURSTØÐA Í 2013

Sambært samtyktini í Málráðnum er føroyska stavraðið hetta:

a, á, b, d, ð, e, f, g, h, i, í, j, k, l, m, n, o, ó, p, r, s, t, u, ú, v, y, ý, æ, ø.

ROKNSKAPUR FYRI 2013

Inntøkur:

Játtan **805.947**

Útreiðslur:

Lønir v.m.	648.820
Keyp av vørum og tænastrum	119.606
Keyp av útbúnaði	3.622
Húsaleiga	14.874
Keyp av teldum	19.025
Til samans	805.947